

Fakta om utdødde dyr

Elsebeth Thomsen, Seksjon for naturvitenskap

Jordens alder anslås til å være ca. 4,5 milliarder år. De eldste organismene man kjenner fossilt, er encellede bakterier og blågrønnalger som er ca. 3,8 milliarder år gamle. De første flercellede dyr er ca. 900 millioner år gamle. Vi vet ikke hvilke dyr det var, fordi de bare er funnet i form av fossile gravespor.

Kun en brøkdel av alle artene som har eksistert på Jorden siden tidenes morgen er blitt bevart som fossiler. Man har funnet ca. 130.000 arter av fossile organismer. I dag finnes det over 1,5 millioner navngitte og beskrevne arter av nålevende dyr og planter. Totalt har man anslått at det finnes 4,5-10 millioner arter i alt. Den store forskjellen mellom antall fossile og antall nålevende arter beror på at muligheten for å bli bevart som fossil er meget liten. Dyr med harde deler (skjelett, tenner etc.) har større sjanse til å bli bevart enn dyr som kun er oppbygd av bløtdeler. Miljø og levevis er også av betydning. Størst bevaringspotensiale har marine dyr som lever nedgravd i havbunnen.

Gjennom de siste 900 millioner år har mange dyr og planter dødd ut hver eneste dag uten å etterlate seg spor, men det har også vært episoder hvor mange arter forsvant for alltid i løpet av relativ kort tid. Man vet om 5 slike masseutdøinger. Mest kjent er den som fant sted i slutten av kritt perioden for ca. 65 millioner år siden, fordi dinosaurene døde ut. Det var imidlertid ikke bare denne dyregruppen som ble borte, ca. 85 % av alle verdens dyr og planter forsvant, men pattedyrene overlevde.

Andre masseutdøinger fant sted i slutten av periodene ordovicium (for ca. 450 millioner år siden), devon (for ca. 350 millioner år siden), perm (for ca. 250 millioner år siden) og trias (for ca. 200 millioner år siden). Den største og mest katastrofale masseutdøing fant sted i slutten av permperioden. Nesten alt liv (ca. 96 %) i havet og ca. 70 % av alle arter som levde på land forsvant. Man kan si at økosystemet kollapset. Forskerne har satt fram mange forklaringer på årsakene til dette, blant annet har man foreslått at klimaforandringer var årsaken.

De siste 500 år har menneskelig aktivitet utryddet over 800 arter av planter og dyr, f.eks. elefantfuglen og geirfuglen. Sistnevnte ble utryddet så sent som i 1844. Det er anslått at ca. 30000 arter dør ut hvert år, ca. 1 art hvert 17 minutt. Mange arter er truet av utryddelse og mange kommer helt sikkert til å forsvinne uten noen gang å bli funnet og beskrevet. Blant kjente arter som kan komme til å forsvinne fra den norske dyreverden er f.eks. fjellreven, den er imidlertid ikke en truet art på verdensplan.